

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING «МАНФААТЛАР ТЎҚНАШУВИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУНИНИНГ АҲАМИЯТИ

Акимниязов Нурлыбай Арафатдинович

Фуқаролик ишлари бўйича Қўнғирот туманлараро суди судьяси

Аннотация: мазкур Қонуннинг мазмун-моҳияти, унда келтирилган давлат органининг ёки бошқа ташкилотнинг ходими, манфаатлар тўқнашуви, манфаатлар тўқнашувини тартибга солиш бўйича махсус бўлинма, шахсий манфаатдорлик, яқин қариндошлар тушунчалари ҳамда манфаатлар тўқнашувини аниқлаш, тартибга солиш, манфаатлар тўқнашувининг оқибатлари ва ушбу қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик белгиланган.

Таянч сўзлар: Конституция, фуқаролик Кодекси, қонунлар, мажбурият, манбалар, вазифалари, инсон-жамият-давлат, манфаатлар тўқнашуви, яқин қариндош(лар), алоқадор шахслар, шакллари.

Ушбу Қонун «манфаатлар тўқнашуви» билан боғлиқ муносабатларни тартибга солишни мақсад қилган.

Бу ҳолатта «манфаатлар тўқнашуви» бўйича тушунчага эга бўлиш лозим.

Ўзбекистон Республикасининг «Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида»ги Қонунда келтирилишича, «Манфаатлар тўқнашуви» шахснинг шахсий (бевосита ёки билвосита) манфаатдорлиги унинг ўз лавозим ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада бажаришига таъсир кўрсатаётган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда шахсий манфаатдорлик билан фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ёки давлатнинг ҳуқуқлари, қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик юзага келаётган (мавжуд манфаатлар тўқнашуви) ёки юзага келиши мумкин бўлган (эҳтимолий манфаатлар тўқнашуви) вазият.

Ходимнинг яқин қариндошлари, ходим ва (ёки) унинг яқин қариндошлари қайси юридик шахснинг устав фонди акцияларига ёки улушларига эгалик қилса, ўша юридик шахс, ходим ёхуд унинг яқин қариндошлари қайси юридик шахсда бошқарув органининг раҳбари ёки аъзоси бўлса, ўша юридик шахс алоқадор шахслар деб эътироф этилади.

Давлат органи ёки бошқа ташкилот ходимининг манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ муносабатларни тартибга солишда ўзи меҳнат (хизмат) фаолиятини амалга ошираётган давлат органи ёки бошқа ташкилот назорати остидаги ташкилотдан ёки унинг таркибий бўлинмасидан ишга қабул қилиш тўғрисида таклифлар келиб тушганлиги ҳолати ҳақида бир иш куни ичида хабар бериши, мавжуд манфаатлар тўқнашуви юзага келган тақдирда, ўз иш юритидаги ҳужжатлар бўйича қарор қабул қилингунига қадар ўзининг

бевосита раҳбарини (ташкилот раҳбари — юқори турувчи раҳбарни) ёки махсус бўлинмани хабардор қилиши, ўзининг бевосита бўйсунувидаги ходимларни ёки бошқа ходимларни бевосита ёки билвосита ўзининг шахсий манфаатларини кўзловчи ҳаракатларга (ҳаракатсизликка) мажбурламаслиги, бошқа ходимларга нисбатан ўзига маълум бўлган манфаатлар тўқнашуви ҳоллари тўғрисида хабар бериш, давлат органининг ёки бошқа ташкилотнинг манфаатлар тўқнашувини тартибга солиш бўйича ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ёки қарорлари устидан шикоят қилиш каби ҳуқуқи ҳамда мажбуриятларга эга.

Шунингдек, ходимларга манфаатлар тўқнашуви ҳақидаги ахборотни ошкор этишда, декларация ва хабарномаларни тақдим қилишда маълумотларни яшириш ёхуд била туриб ёлғон ёки нотўғри ахборот тақдим этиш, бири бошқасига бўйсунувчи ёки бири бошқасининг назоратидаги ташкилотларда ўриндошлик бўйича ишлашга, ўзи меҳнат фаолиятини амалга ошираётган ташкилотнинг мол-мулкини сотиб олиш ёки ижарага олиш таъқиқланган.

Манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ муносабатларни тартибга солишда махсус ваколатга Ўзбекистон Республикасининг Коррупцияга қарши курашиш агентлиги, Давлат ташкилоти ходими томонидан ушбу Қонун талабларига амал қилиш устидан назоратни ушбу давлат ташкилотида тузилган одоб-ахлоқ комиссияси томонидан амалга оширилади.

Бунда, давлат ташкилотида тузилган одоб-ахлоқ комиссияси давлат ташкилоти ходими томонидан ушбу Қонунда белгиланган талабларга риоя этилишини таъминлаш чораларини кўриш, ушбу Қонунда белгиланган талабларнинг давлат ташкилоти ходимлари томонидан бузилишлари мавжудлиги (мавжуд эмаслиги) тўғрисида хизмат текшируви натижаларига кўра хулоса чиқариш, манфаатлар тўқнашуви тўғрисида хабар қилмаган, била туриб ёлғон ёки нотўғри ахборот тақдим этган ёхуд бундай ахборотни яширган ходимни жавобгарликка тортиш ҳақида давлат органининг ёки бошқа ташкилотнинг раҳбарига таклиф киритади. Давлат органларининг ёки бошқа ташкилотларнинг одоб-ахлоқ комиссияси мавжуд ёки эҳтимолий манфаатлар тўқнашувлари тўғрисида ҳар ярим йилда хулоса қабул қилиш ҳамда уларни тартибга солиш бўйича кўрилган чораларнинг етарлилигини (тўғрилигини) кўриб чиқиш ваколати белгиланган.

Манфаатлар тўқнашуви тўғрисидаги ахборотни ходимлар томонидан ошкор этиш хабарнома бериш ҳамда декларация тўлдириш шаклда амалга оширилиши назарда тутилган. Бунда ушбу Қонунда хабарномада кўрсатилиши лозим бўлган маълумотлар ҳақида, тақдим этиш тартиби ҳамда дастлабки, йиллик ва навбатдан ташқари декларация қилиш тартиби кўрсатилган.

Манфаатлар тўқнашувини аниқлаш эҳтимолий манфаатлар тўқнашуви тўғрисидаги декларациядан, Давлат харидлари жараёнида олинган

таклифлардан, харид комиссияси мажлисларининг баённомаларидан, тузилган шартномалардан, жисмоний ва юридик шахсларнинг давлат органи ёки бошқа ташкилот ходимининг фаолиятидаги мавжуд манфаатлар тўқнашуви ёки эҳтимолий манфаатлар тўқнашуви тўғрисидаги мурожаатларидан ёки хабарларидан, тижорат ташкилотларининг аффилланган шахслари ва якуний наф олувчилари (бенефициарлари) рўйхатларидан, ягона интерактив давлат хизматлари порталининг тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш модулидан, шунингдек, «ФХДЁ Ягона электрон архиви» ахборот тизимидан, «Ягона миллий меҳнат тизими» идоралараро аппарат-дастурий мажмуидан, қимматли қоғозлар марказий депозитарийсидан, махсус ваколатли давлат органи томонидан ўтказилган ўрганиш натижалари бўйича киритилган тақдимномадан, Давлат органи ёки бошқа ташкилот ходимининг оммавий ахборот воситаларига, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғига жойлаштирилган мавжуд манфаатлар тўқнашуви ёки эҳтимолий манфаатлар тўқнашуви ҳолатлари улар тўғрисидаги маълумотларни тўплаш ва ўрганиш орқали амалга оширилади.

Манфаатлар тўқнашувини тартибга солишда бевосита бўйсунадиган ходимни яқин қариндоши бўлмаган бошқа шахс бўйсунувига ўтказиш, ходимнинг лавозим мажбуриятлари доирасини қайта кўриш, ходимга бериладиган имтиёзлар бўйича жамоавий тарзда қарор қабул қилинишини таъминлаш, қарор чиқариш жараёнида қатнашишдан ходимни четлаштириш, ходимни маълумотлар ва ҳужжатлардан фойдаланишини чеклаш, ходимни манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ бўлмаган лавозимга ўтказиш каби чоралар кўриш белгиланган.

Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида хабар бермаслик БХМнинг 3 бараваридан 5 бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлаиши, агар ушбу ҳуқуқбузарлик 1 йил давомида такроран содир этилса, БХМнинг 5 бараваридан 10 бараваригача миқдорда жарима қўлланиш, мансабдор шахслар томонидан мавжуд ёки эҳтимолий манфаатлар тўқнашувини тартибга солиш юзасидан чоралар кўрмаганлик БХМнинг 5 бараваридан 10 бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлиши, агар ушбу ҳуқуқбузарлик 1 йил давомида такроран содир этилса, БХМнинг 10 бараваридан 15 бараваригача миқдорда жарима қўлланилишига сабаб бўлиши, ушбу ҳуқуқбузарликлар давлат харидлари соҳасида содир этилса, мансабдор шахсларга БХМнинг 20 бараваридан 30 бараваригача миқдорда жарима қўлланилиши каби жавобгарлик белгиланган.

Хулоса қилиб айтганда, давлат органларида ёки бошқа ташкилотларда, меҳнат (хизмат) фаолиятини амалга ошираётган бошқарув ходими ёки у билан алоқадор шахслар ёхуд ота-оналар, ака-укалар, опа-сингиллар, ўғиллар, қизлар, эр-хотинлар, шунингдек эр-хотинларнинг ота-оналари, ака-укалари, опа-

сингиллари ва фарзандлари ушбу ходим томонидан бевосита ёки билвосита қарор қабул қилиниши ёки ходимнинг ушбу жараёнда бошқача тарзда иштирок этиши натижасида (ноқонуний) олиши мумкин бўлган ҳар қандай наф ёки афзалликларга қонунийлик ўрнатиш орқали, фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ва давлатнинг қонуний манфаатлари устуворлигини ва очиқлик ва шаффофликни таъминлаш орқали, холислик, коррупцияга нисбатан муросасизлик замирида манфаатлар тўқнашуви тартибга солинади.

Фойдаланган адабиётлар рўйхати:

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси, Ўзбекистон Республикасининг «Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида»ги Қонуни Тошкент ш. 2024 йил 5 июнь, ЎРҚ-931-сон, Ўзбекистон Республикаси “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги 2017 йил 3 январдаги 419-сонли Қонуни, <http://Sud.uz>, <http://www.doingbusiness.org>, <https://lex.uz>, <https://norma.uz>, <https://sudyalaroliymaktabi.uz>, <https://kun.uz>, <https://public.sud.uz>.